

Directie Materieel, Vastgoed, Leefomgeving en Duurzaamheid
Ministerie van Defensie
Zienswijze ontwerpprogramma
Postbus 20701
2500 ES 'S-GRAVENHAGE

Datum 3 juli 2025
Kenmerk Zaak 806069
Documentnummer 806074
Contactpersoon E. Heidenrijk
Verzenddatum

Onderwerp zienswijze gemeente Dronten Ontwerp Nationaal Programma Ruimte voor Defensie en het planMER

Geachte lezer,

Defensie heeft meer ruimte nodig om klaar te staan voor dreiging nu en in de toekomst. Wij onderschrijven het belang van een goed functionerende Defensie en zijn bereid bij te dragen aan uitbreiding van Defensie en daarmee aan de nationale veiligheid.

Het (nu demissionaire) kabinet heeft het Ontwerp Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (Ontwerp NPRD) en het planMER vastgesteld. Uw ministerie heeft deze vanaf 28 mei jl. ter inzage gelegd. Tot en met 9 juli a.s. worden wij in de gelegenheid gesteld een zienswijze te geven op het Ontwerp NPRD en planMER.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Dronten maakt van deze gelegenheid graag gebruik. De gemeenteraad van Dronten heeft op 3 juli jl. besloten deze zienswijze nadrukkelijk te onderschrijven.

Proces tot nu toe

In december 2023 heeft u de eerste stap gezet met Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) om te komen tot een milieueffectrapport (MER) voor een Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD).

In de NRD kwam het grondgebied van de gemeente Dronten naar voren voor vier ruimtebehoeften van Defensie. Op de NRD heeft het college een zienswijze ingediend. In uw nota van antwoord van 31 mei 2024 heeft u een extra locatie toegevoegd voor de ruimtebehoefte van Defensie op het grondgebied van de gemeente Dronten en werd Lelystad Airport benoemd als mogelijke basis voor jachtvliegtuigen. Dit was voor het college aanleiding voor het indienen van een aanvullende zienswijze en gelet op het aantal zoeklocaties Defensie uit te nodigen tot het organiseren van een aparte informatiebijeenkomst in de gemeente Dronten. Gezamenlijk hebben wij op 2 september 2024 een bijeenkomst voor 500 aanwezigen georganiseerd. Wij danken u nogmaals om deze informatieavond te organiseren.

In november 2024 werd duidelijk dat van de vijf onderzoekslocaties u in het vervolg alleen de locatie voor een grootschalige munitieopslag in Biddinghuizen en het laagvlieggebied voor helikopters in onderzoek nam.

Ontwerp NPRD

Met het Ontwerp NPRD is duidelijk geworden een deel van het grondgebied in beeld is voor het laagvlieggebied voor helikopters, en dat de locatie voor grootschalige munitieopslag in Biddinghuizen niet uw voorkeur heeft en daarmee buiten beeld is.

In het Ontwerp NPRD is daarnaast een aantal voorkeurslocaties in de provincie Flevoland aangewezen. Het gaat om:

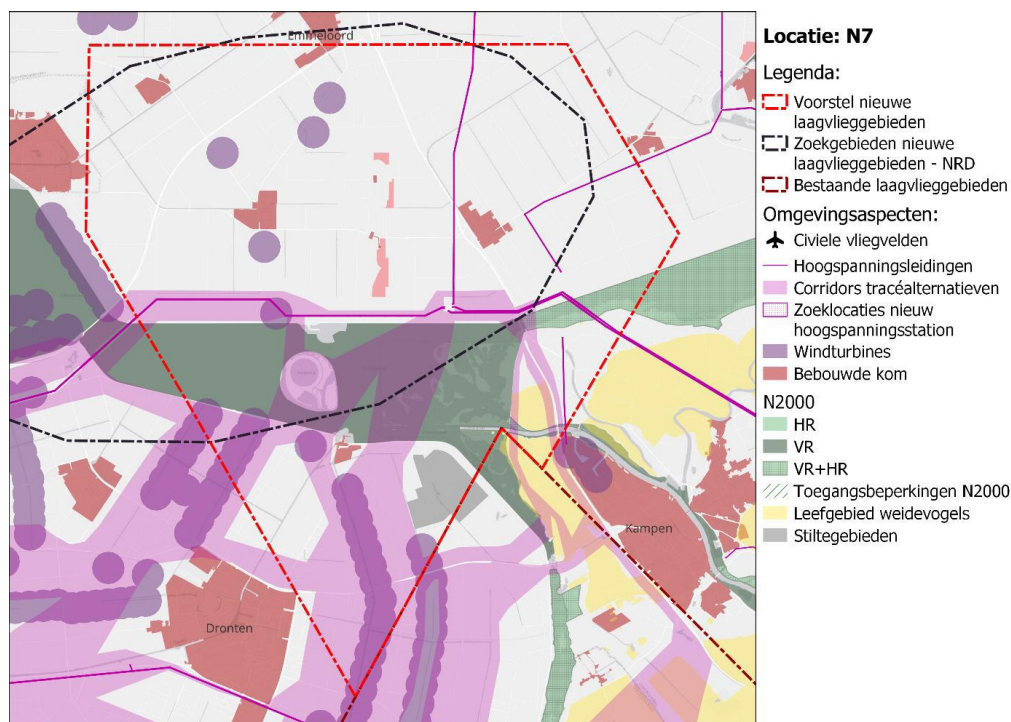
- Versterken en concentreren van ondersteunende eenheden (kazerne), locatie Spiekweg in Zeewolde;
- Toename gebruik jachtvliegtuigencapaciteit, gemeente Lelystad, Lelystad Airport;
- Stationering en corridors voor cargodrones, gemeente Noordoostpolder.

De komst van diverse onderdelen van Defensie heeft grote impact op Flevoland. Wij vragen u samen met de gemeente Dronten en de regio te onderzoeken hoe de Defensieopgaven, de opgaven in Flevoland en afspraken in lopende trajecten elkaar kunnen versterken waarbij de kracht en het potentieel van Flevoland optimaal wordt benut.

Laagvlieggebied helikopters

In het Ontwerp NPRD is onder 7.2.11 een deel van het grondgebied van de gemeente Dronten aangewezen als voorkeurslocatie voor het laagvlieggebied voor helikopters (N7).

Ten opzichte van de NRD uit december 2023 is het zoekgebied voor het laagvlieggebied aangepast en gewijzigd opgenomen in het Ontwerp NPRD. Het laagvlieggebied N7 sluit nu logischerwijs aan bij het bestaande laagvlieggebied B6.

Het college heeft naast het Ontwerp NPRD het deelrapport behoefte XI: Laagvlieggebieden helikopters van het planMER beoordeeld. Dit deelrapport ligt mede aan de keuze ten

grondslag voor het voorkeursalternatief zoals dat nu in het Ontwerp NPRD is opgenomen. Tevens heeft het college deelrapport behoefte VIII: toename jachtvliegtuigcapaciteit, van het planMER beoordeeld aangezien de vliegroutes voor het uitbreiden van de jachtvliegtuigcapaciteit bij Lelystad Airport over het grondgebied van de gemeente Dronten gaan.

Zienswijze ten aanzien van voorkeurslocatie laagvlieggebied voor helikopters (N7)

U hebt behoefte om het aantal trainingsuren voor het oefenen met laagvliegen voor helikopters uit te breiden naar 2.500 uren per jaar. Dat is een toename van 1.100 uur ten opzichte van de huidige situatie. Naast de kwantitatieve behoefte aan uitbreiding bestaat de behoefte ook aan meer diversiteit in gebieden. Uitbreiding van het aantal laagvlieggebieden is wenselijk om hinder door laagvliegen meer te spreiden en te voorkomen dat een toename van het aantal trainingsuren tot meer hinder op dezelfde locatie leidt. Om deze redenen hebt u gezocht naar nieuwe laagvlieggebieden naast de bestaande laagvlieggebieden.

De voorkeurslocatie voor laagvlieggebieden boven een deel van het grondgebied van de gemeente Dronten betreft een oppervlakte van 200 km². Het aantal uren dat wordt geoefend is minder dan 125 uur per jaar.

In het Ontwerp NPRD is aangegeven dat bij de verdere ontwikkeling en inpassing van de behoefte in deze gebieden met de volgende aandachtspunten rekening gehouden moet worden:

- In de vervolgfase zal de concrete verdeling van 2500 vlieguren over de helikopter laagvlieggebieden afhankelijk zijn van de natuurvergunning.
- Met betrokken provincies zal het benodigde juridisch-planologisch regime voor deze gebieden worden uitgewerkt.
- De inpassing van de laagvlieggebieden vraagt om een zorgvuldige overgang, waarbij zoveel als mogelijk rekening wordt gehouden met de omgeving en de omgeving kans krijgt om te wennen aan nieuwe helikopteractiviteiten.
- Aanwezigheid windmolens

De gemeente Dronten heeft door middel van windplan Blauw en Groen de afgelopen jaren meegewerkt aan de realisatie van grootschalige windenergie op land. Dit is een belangrijke bouwsteen in de nationale opgave om Nederland over te laten stappen van fossiele naar hernieuwbare energie. Een deel van de windturbines van windplan Groen staan in het bestaande laagvlieggebied B6 en in laagvlieggebied N7.

In het planMER geeft u zelf aan dat de beschikbare ruimte voor de bestaande laagvlieggebieden steeds kleiner wordt. Onder andere door van stedelijk gebied en de aanleg van windmolens is er steeds minder geschikte ruimte voor laagvliegen. Bij windmolens geldt vanuit veiligheidsoverwegingen een afstand van 500 meter die in acht genomen dient te worden. Aan de oostkant van de kern van Dronten zijn twee lijnopstellingen met windmolens. De afstand tussen beide lijnopstellingen is ongeveer 1.500 meter en de windmolens zijn geplaatst in met om elke 500 meter een windmolen. Spreekwoordelijk gezien vormt deze lijnopstelling een barrière om te kunnen vliegen.

- Natura 2000

Het Ketelmeer en Vosselmeer zijn beide Natura2000-gebieden en liggen voor een groot deel binnen laagvlieggebied N7. Dit betreft een vogelrichtlijngebied. Het gebied is onder andere aangewezen voor meerdere eenden en ganzen en de visarend en grutto. De visarend is een beschermde inheemse vogelsoort. Net als alle andere vogels die van nature in het wild in Nederland voorkomen, zijn visarenden beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn. De bescherming van de visarend wordt in Nederland geregeld door de Omgevingswet. De Omgevingswet verbiedt het om zonder omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-

activiteit de zeearend onder andere te verstoren.

Gelet op de aanwezigheid van deze beschermde soorten, maakt het laagvliegen in dit laagvlieggebied grotendeels onbruikbaar. Dit wordt bevestigd in het planMER. Om het noordelijk deel van het laagvlieggebied te bereiken zal dan ook hoger gevlogen moeten worden.

- Locatie specifieke kenmerken

Gelet op de aanwezige beperkingen zal de verbindingroute van B6 naar N7 met name langs de oostkant van de gemeente Dronten gaan.

Ten noorden van de verbindingroute aan de rand van het ketelmeer, is Ketelhaven gelegen. Ketelhaven is een buurtschap. Het buurtschap bestaat uit zeven pioniershuizen op de dijk, twee jachthavens, een villapark met 217 woningen waar permanent wordt gewoond en een (vakantie) bungalowpark.

Aan de Vossemeerdijk is een asielzoekerscentrum van het COA gevestigd. Dit asielzoekerscentrum biedt ruimte aan 1000 bewoners en de komende periode extra aan 300 bewoners.

Ten noorden van het AZC en nabij de Vossemeerdijk is het Wilhelminabos. Het Wilhelminabos in Dronten is een ere-monument voor mensen die aan kanker zijn overleden. Het is beplant met ruim 25.000 gedenkbomen. Op de gedenkplek staan glaspanelen met namen van dierbaren die aan kanker zijn overleden. Het bos en de gedenkplek is vrij toegankelijk voor een ieder. Deze plek biedt voor nabestaanden een plek voor bezinning.

Met het buurtschap Ketelhaven, de aanwezigheid van het COA en de gedenkplek in het Wilhelminabos dient rekening gehouden te worden. Naar onze mening zorgt de aanwezigheid hiervan dat het de verbindingroute niet optimaal gebruikt kan worden als laagvlieggebied.

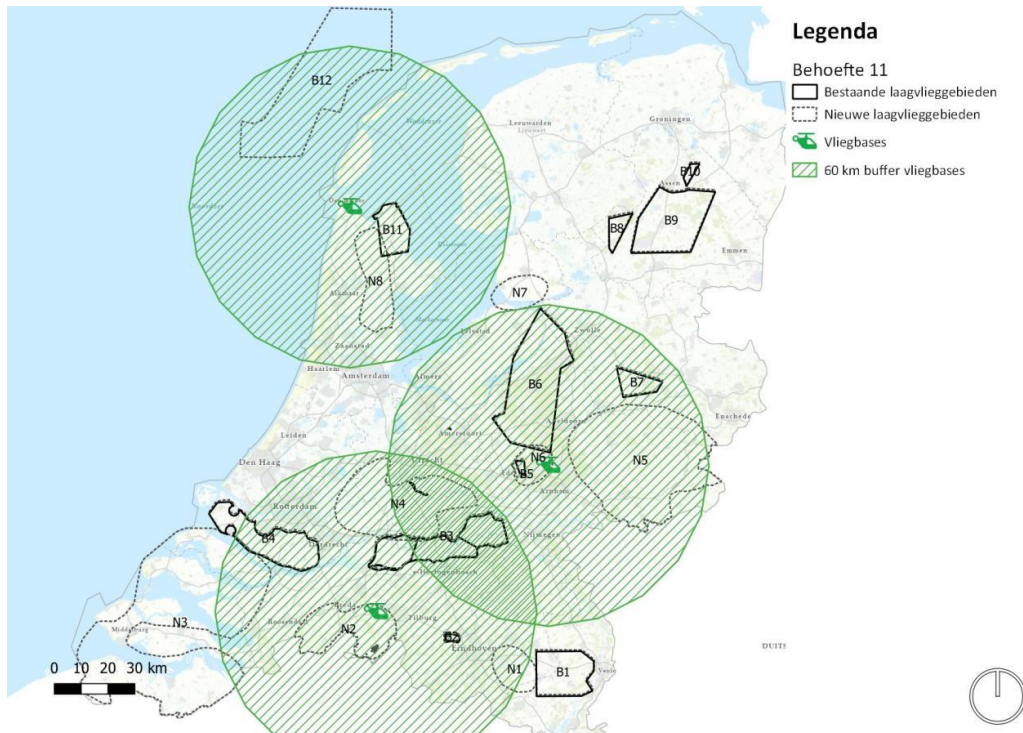
- Woningbouwopgave Dronten

Zoals eerder aangegeven in de zienswijze tegen de grootschalige munitieopslag in Dronten, heeft onze gemeenteraad op 11 mei 2023 de Visie "Richting aan Groei vastgesteld. De gemeente Dronten heeft de ambitie om te groeien naar 60.000 inwoners in 2050. Om deze groei mogelijk te maken heeft de raad onder andere een gebied ten oosten van de kern van Dronten aangewezen als uitleglocatie. Ondanks dat u uitgaat van een licht planologisch regime waarbij woningbouw e.d. mogelijk is, achten wij deze lichte planologische beperking onwenselijk voor dit deel van het grondgebied van Dronten. Laagvliegende helikopters in de directe nabijheid zijn ons inziens niet te verenigen met een gezonde en veilige leefomgeving van een woonwijk.

- Laagvlieggebied ligt op meer dan 60 km afstand van een helikopterbasis

Laagvliegen met helikopters gebeurt doorgaans vanaf één van de drie helikopterbases: De Kooy, Deelen of Gilze-Rijen. De bereikbaarheid (afstand) tot één van deze vliegbases is een belangrijke parameter voor u. Bij een grote afstand tot de helikopterbasis moeten helikopters mogelijk bijtanken om voldoende brandstof over te houden voor de laagvlieg oefening. Een afstand van 60 km wordt gezien als een 'te overbruggen' afstand voor laagvlieg oefeningen. Laagvliegen op meer dan 60 km van één van de vliegbases is wel mogelijk, maar dan is mogelijk een tussenstop nodig om te tanken.

Uit het planMER blijkt duidelijk dat het laagvlieggebied N7 op meer dan 60 km afstand van de helikopterbases Deelen en De Kooy, ligt. De zuidelijke grens van het laagvlieggebied N7 ligt op 60 km afstand van Deelen. Om te kunnen oefenen in het laagvlieggebied is het mogelijk nodig dat tussentijds wordt getankt. Uit de planMER beschrijving wordt niet duidelijk of concreet aangetoond waar tussentijds wordt getankt of kan worden getankt.

- Oefengebied nood- en voorzorgslandingen

In Flevoland, de Noordoostpolder, specifiek ligt een zoekgebied voor oefengebieden voor nood- en verzorgingslandingen voor niet-militaire luchtvaart. Uit het planMER wordt duidelijk dat er nog een afweging gemaakt dient te worden voor welke functie gekozen gaat worden. Hierdoor kan mogelijk de zoeklocatie N7 afvallen tenzij er wordt gekozen voor een combinatie van civiele of militaire oefeningen in het oefengebied.

Conclusie

De aanwezige beperkingen in het laagvlieggebied zoals de windmolens, een hoogspanningslijn, de aanwezigheid van Natura 2000-gebieden en de beschermde vogelsoorten op grond van de Omgevingswet, zorgen naar de mening van het college dat het zuidelijk deel van N7 minder geschikt is voor het oefenen met laagvliegen. Dit betekent dat het laagvliegen in met name het noorden van het laagvlieggebied N7 dient plaats te vinden. De afstand tot de helikopterbasis Deelen wordt hierdoor groter en dit maakt de noodzaak om bij te tanken groter. Nu niet is aangetoond waar de helikopters kunnen bijtanken, zorgt dit mede er voor dat de kans op het 'stil' vallen van een helikopter in dit laagvlieggebied groter is. Dit brengt zowel uw vliegers als de betrokkenen in het laagvlieggebied in een kwetsbare situatie.

Gelet op bovenstaande argumenten en het zoekgebied voor nood- en verzorgingslandings voor niet-militaire luchtvaart in de gemeente Noordoostpolder, maken het laagvlieggebied minder geschikt voor het oefenen.

Het college is zich bewust dat in een veranderende wereld waarin veiligheid geen vanzelfsprekendheid meer is, uitbreiding van de activiteiten van Defensie noodzakelijk is waaronder laagvlieggebieden voor helikopters.

Het laagvlieggebied N7 voorzover dat op het grondgebied van de gemeente Dronten ligt, vraagt naar ons oordeel nader overleg. Wij gaan graag met u hierover in overleg tot een effectief en efficiënt gebruik van het laagvlieggebied.:

Mocht u vasthouden aan het laagvlieggebied N7 dan is in onderstaande tekening (blauwe lijn) de gewenste grens van het laagvlieggebied N7 aangegeven waarbij zowel de belangen van de gemeente Dronten als Defensie in redelijkheid zijn afgewogen.

De gemeente Dronten benadrukt de noodzaak van zorgvuldige afwegingen bij de uitvoering van het Ontwerp NPRD en planMER. Wij verzoeken om verdere dialoog en samenwerking om tot een oplossing te komen die zowel de nationale defensiebehoeften als de lokale belangen respecteert.

Zienswijze ten aanzien toename van jachtvliegtuigencapaciteit

Het college begrijpt dat vanwege het toenemend dreigingsniveau het noodzakelijk is om de gereedheid, inzetbaarheid en paraatheid van de krijgsmacht binnen Europa te vergroten. Dit leidt tot een toename van jachtvliegtuigactiviteiten in Nederland onder meer vanwege grootschalige NAVO oefeningen, internationale beddown en Agile combat employment concept. Deze activiteiten passen niet binnen de huidige (geluids)ruimte die de actieve vliegvelden bieden.

Lelystad Airport is in het Ontwerp NPRD als voorkeurslocatie aangewezen voor het stationeren van jachtvliegtuigen met daarbij een Main Operating Basis voor 2.300 sorties (stijgen en landen van jachtvliegtuigen).

Er zijn op dit moment geen militaire routes vanaf Lelystad Airport. Routes zijn nodig naar het noorden, waar de (militaire) oefengebieden gelegen zijn. Dit in tegenstelling tot vakantievluchten, die grotendeels richting het zuiden gaan. Routes voor militair vliegverkeer buigen daarom niet af richting het oosten en zuiden. In de directe omgeving van het vliegveld gelden wel dezelfde beperkingen voor militair verkeer als voor civiel verkeer. Aan de westkant zijn er beperkingen vanwege de aanvliegroute van Schiphol. Vliegverkeer van Lelystad Airport moet hier onder de 1.500 ft blijven. Om naar het noorden te gaan maakt de zuidwestelijke aanvliegroute op circa 10 km van de baan een bocht naar het zuiden en het noordoosten. De route loopt tussen Lelystad en Swifterbant door. Vanaf het Ketelmeer kan er geklommen worden tot maximaal 6.000 ft.

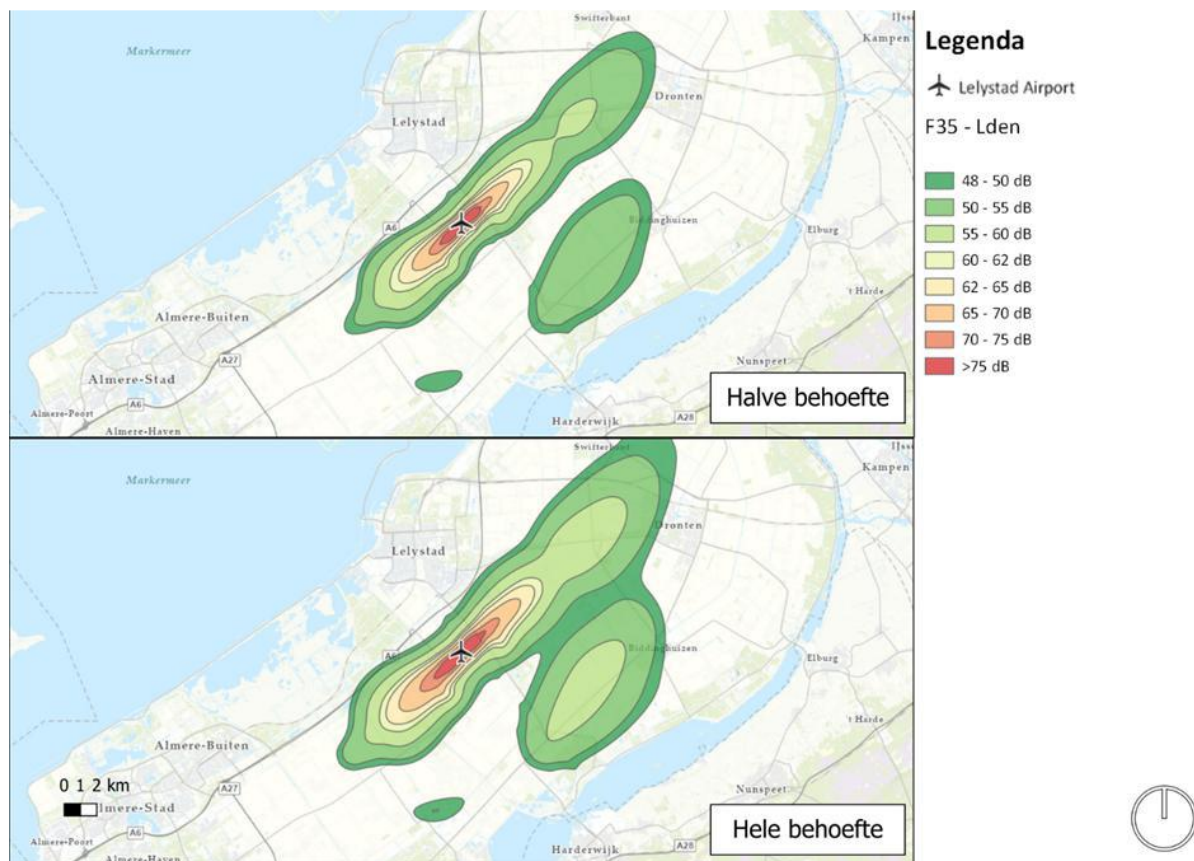
Voor Lelystad Airport is een vergunningaanvraag voor 10.000 vluchten groot handelsverkeer

(voor vakantievluchten) ingediend. Dit is ook het aantal vluchten dat binnen de huidige luchtruimstructuur maximaal uitgevoerd kan worden. Dit aantal vormt de referentiesituatie voor het planMER.

U heeft in het planMER ook twee aanvullende referentiesituaties in beeld gebracht: een referentiesituatie die uitgaat van 25.000 vluchten per jaar en een referentiesituatie die uitgaat van 45.000 vluchten per jaar. Deze situaties zijn in de analyses niet de referentiesituatie voor de beoordeling, maar zijn meegenomen om eventuele verschillen bij toekomstige aanpassing van het aantal vluchten ten opzichte van de gehanteerde 10.000 vluchten inzichtelijk te maken.

Uit figuur 9-4 behorend bij de geluidscontouren (op basis van de bestaande vliegroutes) wordt duidelijk zichtbaar dat de concentratie van hogere geluidsnormen in de directe nabijheid van de luchthaven zelf zijn maar dat met name de geluidscontouren voor 48-50 dB, 50-55 dB en 55-60dB over de kernen van Biddinghuizen en Swifterbant en een groot deel van het buitengebied van Dronten komt te liggen bij de hele behoefte.

De mogelijke komst van jachtvliegtuigen kan veel impact en met name voor het grondgebied van de gemeente Dronten, hebben. De gemeente Dronten staat bekend om zijn ruimte en rust en een prettig woon- en leefklimaat. Het college is zich bewust dat een bijdrage aan een veiligere wereld van een ieder iets vraagt. De effecten van met name geluid kan van invloed zijn op het woon- en leefklimaat dat kenmerkend is voor de gemeente Dronten. Gelet op de wederzijdse belangen, zijn aparte militaire vliegroutes nodig om de invloed van het geluid zoveel als mogelijk te beperken. De bestaande vliegroutes met bijbehorende vlieghoogten zijn naar het oordeel van het college niet van toepassing op de jachtvliegtuigen. Een jachtvliegtuig is in tegenstelling tot een passagiersvliegtuig in staat om in zeer korte tijd op gewenste vlieghoogte te zijn. Om die redenen is het vormgeven van militaire vliegroutes

gewenst waarbij de effecten voor het grondgebied van Dronten zo veel als mogelijk worden beperkt.

Tot slot

Wij vragen u met het college tot een zorgvuldige afstemming te komen om gedeelde belangen vanuit ieders verantwoordelijkheid samen af te wegen en te borgen dat er sprake is van een locatiebestendige inpassing van de ruimtebehoefte voor het laagvlieggebied van helikopters en de uitbreiding van de jachtvliegtuigencapaciteit.

Heeft u vragen?

Neem dan contact op met E. Heidenrijk. Te bereiken via telefoonnummer 14 0321.

Met vriendelijke groet,

namens het college van Dronten

R. Hammenga
Secretaris

drs. J.P. Gebben
Burgemeester

